

NŐI TERRORISTÁK. A DZSIHÁD FEMINIZÁCIÓJA¹

A terrorizmus elleni globális háború megváltoztatta a biztonsági feltételeket, amelyek hatással vannak a terrorszervezetek működési lehetőségeire. Ebben a környezetben a szervezetek számára *előnyössé vált a nők alkalmazása* mind támogató, mind terrorcselekményt végrehajtó szerepben.² Ez a tendencia *a terrorizmus feminizációjára* utal.

A tanulmány célja a nők terrorizmusban játszott szerepének elemzése, valamint annak bemutatása, hogy milyen sztereotípiák segítették a nők részvételének növekedését a terrorizmusban. Van-e különbség a férfiak és a nők motivációja között? Mi volt az oka annak, hogy az Iszlám Állam (ISIL) korábban nem tapasztalt hatékonysággal tudta radikalizálni és csatlakozásra bírni a nőket? Egyes szerzők szerint annak megértése, hogy a női ágencia³ mekkora területre terjed ki a szélsőséges szervezetekben, kulcsfontosságú *a szélsőségek jövőjének* megértésében.⁴

A nők és a szervezetek megváltozott motivációjának megismerése egyrészt a terrorellenes fellépés hatékonysága miatt, másrészt annak a folyamatnak a megszakítása miatt rendkívül fontos, amelynek során a terrorszervezetek toborozzák, alkalmazzák és abuzálják a nőket. A nők részvétele a terrorista szervezetekben növeli a fenyegetést a harcosok emelkedő száma, az aszimmetrikus taktikai előny, a nemzetközi médiafigyelem, valamint az emberekre irányuló sajátos pszichológiai hatás miatt.⁵

¹ Köszönetnyilvánítás: Köszönetet mondok Hegedűs Juditnak (tanszékvezető egyetemi docens, NKE RTK Rendészeti Magatartás-tudományi Tanszék) a pszichológiai fogalmak helyes értelmezésében nyújtott segítségért.

² SUTTEN 2009: 16.

³ A tanulmány az ágencia fogalmát a hatékony cselekvésre való képesség, a személyes hatóerő, hatóképesség értelemben használja.

⁴ BLOOM-LOKMANOGLU 2020: 11.

⁵ SUTTEN 2009: 44.

A KUTATÁS ÉS A MEGISMERÉS KORLÁTAI

A terrorizmus témájának természete miatt korlátozott az elsődleges forrásból származó információ beszerzése, elemzése, valamint kvantitatív és reprezentatív kutatások folytatása. A női terroristákkal foglalkozó kutatások többsége kvalitatív jellegű, főként interjúkra és személyes beszámolókra, esettanulmányokra, nyílt információforrásokra támaszkodik. A tanulmány ezért másodlagos forrásokat dolgoz fel, köztük olyanokat is, amelyek elsődleges források alapján készültek, mint Anne Speckhard,⁶ az Erőszakos Szélsőségi Tanulmányok Nemzetközi Központjának (International Center for the Study of Violent Extremism, ICSVE) igazgatója által vezetett kutatások, illetve hasonló interjúk.⁷

Azért is fontos a személyes beszámolók megismerése, mert a médiában közölt információk torzítva szerepelhetnek. Erre világított rá Elizabeth Gardner tanulmánya, amelyben jelentősebb nemzetközi folyóiratokban megjelent, angol nyelvű, terrorista nőkről szóló 236 cikk tartalmi elemzését végezte el 2001 és 2005 között. Az újságokban a nők terrorizmusban történő részvételére a magyarázatok a vallási fundamentalizmustól a feminista büszkeségig terjedtek. A motivációk közül maguk a terrorista nők a legnagyobb arányban a *nacionalizmust*, a *vallási okot* és a *mártírium* iránti vágyat, kisebb arányban a rossz helyzetből történő menekülést jelölték meg. Ehhez képest az újságírók a bosszút, a nacionalizmust és a női büszkeséget, kisebb arányban pedig a mártírium iránti vágyat, a menekülést, illetve a becsület visszaszerzését adták meg, a vallási okot nem is jelölték. A terrorista nők, illetve az újságírók által megadott motivációs keret közötti eltérés azt sugallja, hogy a női terroristák ábrázolása a médiában a *valóság félremagyarázása* lehet. Amennyiben hozzávesszük a terrorcsoportok magyarázatait is, akkor a legnagyobb arányú közös indok csak a *nacionalizmus* volt a terrorista nők, az újságírók és a terrorszervezetek összehasonlítása alapján.⁸

TÖRTÉNELMI GYÖKEREK

A francia forradalom fontos kiindulópontja a terrorizmus és a gender perspektívának. A forradalom időszaka szorosan kapcsolódott a modern demokrácia és a modern

⁶ Anne Speckhard több mint 800 terroristával, szélsőséggel, valamint családtagjaikkal és támogatóikkal készített interjút világszerte. Az elmúlt években 273 ISIL-t elhagyóval, visszatérővel és elítélttel, valamint 16 al-Shabaab-taggal készített pszichológiai mélyinterjút.

⁷ SPECKHARD–ELLENBERG 2020; BERKO 2012; SZEKELY 2023.

⁸ GARDNER 2007: 919, idézi: TAMÁSI 2009: 1–7.

média megalapításához. A nők szocializálódásának lehetőségeit csorbította, hogy 1793-ban megtiltották a női politikai klubok alapítását. A döntés szükségességét genderalapon, a nők politikában tanúsított bizarr és természetellenes viselkedésével, illetve alacsony szintű kapacitásával indokolták a következőkre vonatkozóan: tudás, koncentráció, illetve önfeláldozás.

Az akkori nézetek szerint a *férfi* a racionalitást, az aktivitást és a politikai hatalmat képviselte, a *nő* pedig az érzelmességet, a passzivitást és a visszafogottságot. A burzsoá gendermodellben az elvárás az volt, hogy a feleség segítse a férjét, a gyermekeikből jó republikánust faragjon, és *a politikába ne szóljon bele*. Ezek a sztereotípiákat teremtő nézetek befolyásolták a 19. és a 20. századot is, ennek ellenére a nők is szerepet játszottak politikai erőszakos tevékenységekben. A 19. század második felében az anarchista mozgalmakban férfiak és nők is részt vettek, feltételezések szerint az orosz anarchisták 25%-a nő volt. Az 1970-es években Németországban, Franciaországban, Olaszországban és Japánban egy sor mozgalomban férfiak és nők egyenlő partnerként tevékenykedtek.⁹

A burzsoá gendermodell mellett a női terrorizmus gyökerei is a francia forradalomhoz nyúlnak vissza. Abban az időszakban alakult ki a férfi és a női terrorista genderalapú ábrázolása, amely – Schraut és Weinbauer szerint – a terrorista közmédiában történő *jelenkori megjelenését* is befolyásolta. *Charlotte Corday* merényletét szimbolikus gyilkosságnak tartják, hiszen egy nő által elkövetett gyilkosság felkelte a közvélemény érdeklődését, és híressé vált egész Európában, majd követőkre is talált. A 19. században a terroristák *Charlotte Corday* tradícióját folytatták, és *a modern terrorizmus alapító anyjának* tekintették.¹⁰

A nők részvétele a 20. századi szélsőséges szervezetekben

A következő rövid áttekintés azt vázolja, hogy már a korai szervezetekben is fontos szerepet játszottak a nők a világ több régiójában a csoportok megalapításától a terrorcselekmények végrehajtásáig.

1921 és 1931 között a fehér felsőbbrendűséget hirdető Ku-Klux-Klan női szárnya több mint félmillió tagot vonzott. A nők hozzájárultak az erőszak normalizálásához, ugyanis abban az időszakban széles körű lincselési kampányok zajlottak.¹¹ Az 1960-as években a nők főként kisegítők, beszerzők, ápolónők, háztartásvezetők és szeretők voltak. Ezek a szerepek azonban a későbbiek folyamán bővültek.

⁹ SCHRAUT–WEINHAUER 2014.

¹⁰ SCHRAUT–WEINHAUER 2014: 20.

¹¹ BIGIO–VOGELSTEIN 2019.

1966 és 1976 között a baloldali terrrorszervezeteknél a nők kiemelkedő szerepet játszottak, még vezetővé is válhattak.

A Vörös Hadsereg Frakció (Rote Armee Fraktion – RAF) vezérkarának 60%-a nő volt, és az aktivisták, illetve a támogatók nagy százalékát is nők alkották. A RAF, az olasz Vörös Brigádok (VB) és a Prima Linea (Első Vonal) több női alapítóval indult, és vezetőként is alkalmazott nőket. Az ETA (Euskadi Ta Askatasuna – Baszkföld és Szabadság) baszk terrrorszervezetnek is volt női irányítója egyes időszakokban.¹² A VB fenntartotta a nemi egyensúlyt, és a nők nagyobb felelősséget is vállalhattak a csoport szervezésében, mint más szervezeteknél.¹³

1970 és 1980 között a latin-amerikai felkelők 30, illetve 50%-a volt nő. A Prima Linea szervezetnél a nők 20%-a közvetlen harcokban vett részt. A Zapatista Nemzeti Felszabadító Hadsereg szervezetnek női vezetője is volt.¹⁴ A Kolumbiai Forradalmi Fegyveres Erőknél (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – FARC) a nők közel 40%-a minden műveleti területen szerepet játszott, még harciégység-vezetők is voltak.¹⁵

A Japán Vörös Hadsereg vezetője nő volt. Az amerikai Weather Underground radikális baloldali szervezet, valamint a szintén amerikai szélsőséges csoport, a Symbionese Liberation Army, illetve a Rote Zora tagjainak többsége is nő volt. A kurd etnoszeparatista mozgalomban, a Kurdisztáni Munkáspárt (Partiya Karkerên Kurdistan – PKK) szervezetében már a kezdetektől nők is részt vettek az akciókban, kiképzésük megegyezett a férfiakéval.¹⁶

A mai vallásalapú terrorizmus inspirációja kifejeződik ezeknek a korai szervezeteknek a történetében. A korai terroristakövetelések, mint a nyilvánosság, a gyermekek oktatása, a külföldi megszállók elleni fellépés, támadások a kollaboránsok ellen, mind *hasonlók* azokhoz a taktikákhoz, amelyeket Izraelben, Srí Lankán, Csecsenföldön, Irakban és Afganisztánban alkalmaztak a 21. század elején.¹⁷ Úgy is fogalmazhatunk, hogy „a múlt lázadói olyan jogokért harcoltak, amelyek ma már természetesen számunkra”.¹⁸

¹² TAMÁSI 2013: 71.

¹³ CRAGIN–DALY 2005: 5.

¹⁴ TAMÁSI 2013: 71.

¹⁵ BIGIO–VOGELSTEIN 2019: 3.

¹⁶ TAMÁSI 2013: 88.

¹⁷ BLOOM 2011: 10.

¹⁸ BARTKÓ 2011: 66.

A KURDISZTÁNI MUNKÁSPÁRT EGYENLŐSÉGI POLITIKÁJA

Számos szervezet nőpolitikáját lehetne elemezni, azonban a PKK-ról érdemes bővebben említést tenni. A PKK politikai célja a kurdok nemzeti felszabadítása. A kurdok mintegy 30 milliós etnikai csoportot alkotnak Irakban, Iránban, Szíriában és Törökországban. Egy fegyveres militáns csoportnál – főként a Közel-Keleten – szokatlanul számít, hogy a politikai célja mellett *a nemi egyenlőség és a nők felszabadítása* alkotja a szervezet központi ideológiai karakterét. Ora Szekely a PKK-hoz közel álló civil politikai mozgalmak tagjaival, valamint korábbi PKK-harcosokkal készített interjúk alapján megállapítja, hogy a terrorszervezetet nemcsak a kurd politikai szervezetektől (KPD, PUK),¹⁹ hanem más baloldali csoportoktól (PFLP, DFLP)²⁰ is megkülönbözteti a nemi egyenlőség iránti elkötelezettség.²¹

Már a szervezet megalapításánál és korai irányításánál is szerepe volt a nőknek, akik mind a politikai, mind a katonai szárnyhoz csatlakoztak. A baloldali csoport 1984-ben kezdte meg a fegyveres harcot a török kormány ellen. Az 1990-es évekre a kurd terrorista csoport csaknem húszezer fős volt, mintegy 30%-uk volt nő, 2007-re azonban a nők aránya 20%-ra csökkent az ötezer fős szervezetben. Öngyilkos merényleteket 1996 és 1999 között húsz alkalommal követtek el, ebből tizenegyszer nő volt az elkövető. A kurd nők számára a PKK alternatívát jelentett, ahol a tradicionális anyaszerepet a harcos szerepre cserélhették, és megszabadulhattak a szigorú előírásoktól (például a szabad mozgás korlátozása, ruházatviselési szabályok, munkavállalás korlátozása), a kényszerházasságtól és a sok gyerek születésének kényszerétől.²²

A török állam és a PKK közötti konfliktusok miatt a nők csatlakozása a PKK-hoz ugrásszerűen növekedett az 1980-as években. A szervezet egyenlőségi ideológiája összekapcsolódott a *nők ágenciájával*, amely egy belülről induló, *bottom-up átalakulást* indított el, amelynek eredményeként a nők ügye az 1990-es évekre az ideológiai platform, valamint a belső stratégia jelentős részét uralta. A nők jelenlegi létszáma a PKK-ban bizonytalan, a nyilvános hivatkozások leggyakrabban 40%-os arányt említenek. A szervezet politikai vezetésében jelentős erőt alkotnak a nők. Az alapokmány előírja, hogy minden vezető pozíciót a férfiak és a nők közösen töltsenek be, valamint a nők létszámát érintően minimum 40%-os *kvótát* határoz meg.²³

¹⁹ Iraqi Kurdish Democratic Party, KPD; Patriotic Union of Kurdistan, PUK.

²⁰ Popular Front for the Liberation of Palestine, PFLP; Democratic Front for the Liberation of Palestine, DFLP.

²¹ SZEKELY 2023: 434.

²² TAMÁSI 2013: 72.

²³ SZEKELY 2023: 436.

MOTIVÁCIÓK

Számos politikai, társadalmi, pszichológiai és kulturális típusú motiváció létezik, amely arra ösztönöz egyéneket, hogy terrrorszervezetek tevékenységében vegyenek részt. Ezek a motivációk az egyén és a szervezet szintjén eltérhetnek, azonban a terrorista eredményes asszimilációja miatt motivációjának összhangban kell lennie a csoport ideológiájával és akcióival. A terrrorszervezetek eredményesen fordítják a saját hasznukra a hagyományos gendersztereotípiákat akár a propaganda, a toborzás, akár a stratégia területén. Ezek a sikerek előrevetítik a nők alkalmazásának folytatását a jövőben.

Egy terrrorszervezet minden tagja kapcsolódik az erőszakhoz, hogy teljesítse a saját akaratát vagy a hitét, ezért az adott szervezeten belül több egyéni és szervezeti ideológia és motiváció is hatással van a terrorcselekményekre.²⁴ A nők szerepét ezért *egyéni és szervezeti dimenzióban* vizsgálja a tanulmány, ugyanis nemcsak a nők szerepe változhat a terrorizmusban, hanem a terrrorszervezetek attitűdje is átalakulhat annak révén, hogy nők is részt vehetnek terrorcselekmények elkövetésében.

Egyéni dimenzió, ágencia

A nők terrorista szervezetekben betöltött szerepe és tevékenysége egyre *sokréteűbbé válik*, nagyrészt annak eredményeként, hogy a terrrorszervezetek változó környezetben és változó feltételek mellett működnek.²⁵

Minden országot számos olyan hatás ér, amely befolyásolja a nők társadalmi szerepét az adott kultúrában. Ilyen hatás lehet a vallás, a tradíció, a társadalom vagy a kormányzás típusa, illetve a törzsi szövetség.²⁶ A közel-keleti társadalmak *tradicionális* berendezkedésűek, *hierarchikus* felépítésűek, és a *nemek közötti egyenlőtlenség* jellemzi őket. A neopatriarchális állam számos tekintetben nem más, mint a tradicionális patriarchális szultánátus modernizált változata.²⁷ A közel-keleti térség különálló fejlődési utat járt be annak eredményeként, hogy a globalizáció révén világméretűvé váló demokratizációs hullám érintetlenül hagyta a Földközi-tenger keleti és déli partját.²⁸ Csicsmann László szerint az iszlám és a demokrácia közötti szintéziskeresésben különleges helyet foglal el a *nők helyzetének kérdése*. Általában „az iszlámot és

²⁴ BIZOVI 2014: 15.

²⁵ SUTTEN 2009: 29.

²⁶ SUTTEN 2009: 45.

²⁷ CSICSMANN 2008: 119.

²⁸ CSICSMANN 2008: 71.

a feminizmust egymást kizáró fogalmaknak tartják, azonban a nőkkel szembeni diszkrimináció idegen a *Korán* által lefektetett etikai normarendszertől, amely nem hierarchizálja a társadalmat nemek szerint. Ebből adódóan a nők teljes jogú és teljes értékű tagjai a társadalomnak, azonban a kalifátusok idején a 7. századi iszlámtól idegen elemek kerültek alkalmazásra, és ezzel jelentősen eltértek a *Korán* által lefektetett eszményképtől. A 21. század küszöbén egy új fogalom jelent meg a muszlim politikai gondolkodásban, az iszlám feminizmus.”²⁹

Egyes országokban történtek előrelépések a nők jogait érintően, számos civil szervezet küzd az emberi jogokért, így a nők jogaiért, azonban az Arab Barométer közel-keleti és észak-afrikai (Middle East and North Africa – MENA-) országokban végzett felmérései alapján a Covid-világjárvány előtti időszakban többen támogatták, hogy a nők több területen egyenlő jogokkal rendelkezzenek, viszont a legtöbben úgy gondolták, hogy *nem kellene azonos jogokat biztosítani* számukra a magán- és a közszférában. A nőknek továbbra is küzdeniük kell a strukturális akadályokkal a legtöbb MENA-országban, hogy a pandémia után visszatérjenek a munkaerőpiacra.³⁰

A nők különféle kulturális státuszából az is adódik, hogy nehéz általánosan meghatározni a terrorizmusban történő részvételük motivációját. Ez megnehezíti a profilalkotók munkáját is. A *profiltechnikát* az FBI elsősorban a sorozatgyilkosok felkutatására dolgozta ki. A *profil* a bűnelkövetők markáns, közös személyiségjegyei alapján előzetesen megrajzolt képe, amely a terrorcselekmények potenciális elkövetőinek, köztük az öngyilkos merényletek beazonosításának egyik módszere lehet, azonban a sztereotípiák, külső jellemvonások alkalmazása miatt félrevezető lehet a módszer. „Az új típusú terrorista ugyanis világpolgár, iskolázott, jártas az elektronikus pénzműveletekben, valamint az internet világában, igyekszik beolvadni a környezetébe, és türelemmel várja a megfelelő pillanatot. Eredményesebb lehet ezért a motivációt és a viselkedési jegyeket feltérképező profilok megalkotása.”³¹

Érdeemes ezért tanulmányozni Sue Mahan és Pamala Griset megállapításait. A szerzők a gender és a terrorizmus kapcsolatának kutatása alapján négy kategóriába sorolták a nők szerepét.³²

²⁹ CSICSMANN 2008: 113.

³⁰ AL-SHAMI-ROBBINS-BAMPTON 2023.

³¹ ZSIFKÓ 2008: 4.

³² MAHAN-GRISET 2008: 28.

1. táblázat: A nők szerepe a terrorista szervezetekben

Szimpatizánsok alapvető logisztikai támogatás, pénz, idő, élelem, biztonságos menedék, szexuális kapcsolat férfi terroristákkal	Kémek titkos üzenetközvetítés, információgyűjtés, csaliként működés
Harcosok terrorcselekmények végrehajtása, fegyver- és bombakészítés	Domináns erők vezető szerep, stratégia kialakítása

Forrás: MAHAN–GRISET 2008: 15, idézi: SUTTEN 2009: 28.

A *szimpatizánsok* az alapvető logisztikai támogatást biztosítják a terrorszervezetek számára, úgymint pénzeszközök, idő, ruházati és élelmiszer-ellátás, valamint biztonságos menedék. A *kémek* aktívabb szerepet játszanak, és küldetéseket teljesítenek, úgymint titkos üzenetközvetítés, titkos információszerzés, illetve csaliként (akik bevonzzák a férfi tagokat) szolgálják a terrorszervezetet. Ezek a szerepek rendkívül fontosak a csoport működőképessége szempontjából. Gyakran olyan nők látják el a szimpatizáns és a kém szerepét, akiknek apja, férje, testvére vagy fia csatlakozott a terrorista szervezethez.

A női harcosok és a domináns erők még aktívabbak, még vezető szerepet is elláthatnak. A *harcosokat* fegyverhasználatra, bombakészítésre, valamint terrorcselekmények végrehajtására is kiképzik. A női harcosok férfi társaik oldalán harcolnak, azonban nem válhatnak vezetővé, és szinte semmiféle beleszólásuk nincs a stratégia kialakításába. A *domináns erők* viszont kiemelkedő szerepet játszanak a terrorszervezet vezetésében és a stratégia, illetve az ideológia meghatározásában.³³

A nők *önként vagy kényszer hatására* csatlakozhatnak a terrorista szervezetekhez. Az önkéntességet ugyanakkor ketté kell választani, mert az *önkéntes csatlakozás* mellett létezik a kényszer utáni *önkéntes visszatérés*.

Sok nő *önként*, tudatos és saját döntése alapján³⁴ csatlakozik a szélsőséges csoportokhoz hasonló ideológiai elkötelezettség vagy társadalmi okok miatt, mint a férfiak. Néhány szerző szerint azért *nincs különbség* a férfiak és a nők motivációja között, mert mindannyian azonos helyzetbe kerülnek a közös ellenség miatt, ezért eltűnnek a hagyományos szerepeknél tipikusnak számító különbségek. Ami megmarad, az a megtorlás iránti vágy, és a militáns szervezetekre jellemző hierarchia átveszi a genderhierarchia helyét.³⁵ Figyelembe kell venni ugyanakkor azokat a genderszempontokat, amelyek a patriarchális társadalomban a nők jogait érintik.

³³ SUTTEN 2009: 29.

³⁴ SZUHAI 2016: 175.

³⁵ SZUHAI 2017: 263.

Többen abban a reményben csatlakoznak, hogy nagyobb szabadságot kapnak, és hozzáférnek bizonyos forrásokhoz, lehetőségekhez.

Anne Speckhardnak több nő úgy nyilatkozott, hogy látták a tv-ben, hogy támadás éri a muszlim közösséget (umma), ezért önként akartak csatlakozni az ISIL-hez³⁶. Ezt a jelenséget több szerző is megfogalmazta: amikor az emberek úgy tekintenek magukra, mint *a fenyegetett közösség tagja*, úgy érzik, hogy veszteséget szenvednek, és ez motiválja őket a szélsőséges szervezethez történő csatlakozásra.³⁷

Az ISIL a területi visszaszorulása ellenére még ma is *vonzza a nyugati nőket*. 2014 és 2018 között csak az ISIL 6451 támadást hajtott végre. Még a 2017 és 2019 között elszenvedett területi veszteségek ellenére is csupán 2021 első felében 1414 támadást követtek el.³⁸ A közelmúltban éppen *Budapesten fogták el* azt a belga–marokkói nőt, akit megalapozottan azzal gyanúsítottak, hogy az ISIL még mindig működő kisebb csoportjaival akarta felvenni a kapcsolatot a szíriai hadműveleti területen. Nem zárható ki, hogy a tevékenységükben is részt akart venni.³⁹

A kényszerített csatlakozás történhet úgy, hogy a terroristák elrabolják a nőket, és bizonyos módszerekkel a szervezet szolgálatára kényszerítik őket, vagy egyes családok eladhatják a lányokat a szervezetnek. Olyan esetek is előfordulnak, hogy *eredetileg kényszer* hatására vesz részt egy nő a terrorcsoport tevékenységében, majd visszakerül a saját konzervatív közösségébe. Ott azonban a társadalmi normák változatlanok. A terroristák által elkövetett szexuális erőszak stigmája marginalizálhatja a nőket a gazdasági szférában, elszigeteltséget, a házassági esélyek elvesztését, valamint élethosszig tartó szegénységet eredményezhet. Az elutasítás és a kilátástalanság miatt sokan *önként visszatérnek* a terrorszervezethez. Azok a nők, akik erőszakos politikai csoportokhoz csatlakoztak, mint a FARC Kolumbiában és a Tamil Tigrisek Srí Lankán, arról számoltak be, hogy a tagság *nagyobb szabadságot biztosított* számukra, mint amit a konzervatív társadalomban kaphattak. A női harcosok önként történő visszatérésének tendenciája a Boko Haramnál (BH) és a FARC-nál figyelhető meg.⁴⁰ A társadalmi vagy politikai nyomás és a gazdasági lehetőségek mellett azért is csatlakoznak a nők a BH-hoz, hogy vallási *oktatásban* részesüljenek egy olyan régióban, ahol a lányok csupán 4%-ának van esélye a középiskola elvégzésére.⁴¹

³⁶ Islamic State of Iraq and the Levant: Iraki és Levantei Iszlám Állam.

³⁷ TEZCÜR 2016: 250; SZEKELY 2023: 438.

³⁸ START (2022): *Global Terrorism Database 1970–2020*. (2022). Online: <https://www.start.umd.edu/gtd>

³⁹ SZEMÁN 2023.

⁴⁰ BIGIO–VOGELSTEIN 2019: 7.

⁴¹ BIGIO–VOGELSTEIN 2019: 4.

Az *önkéntes visszatérés* jelenségének ismerete azért is fontos, mert nem mindegy, hogy milyen fogadtatásban és igazságszolgáltatásban részesül az a közel 10 ezer nyugati nő, aki a gyerekeikkel együtt táborokban várakozik a közel-keleti térségben. Még viszonylag kevesen tudtak visszatérni hazájukba.⁴² Ezek a nők erősen megosztottak, egy részük már nem akar az ISIL-nek dolgozni, arra vár, hogy hazatérhessen. A realitás 2023-ban azonban az, hogy a nők másik része *mindent* megtesz azért, hogy támogassa a kalifátust. Ebbe a „mindenbe” az ISIL új ötletének megvalósítása is beletartozik, amely szerint az időközben pubertáskort elért fiúgyerekeket arra használják, hogy ők legyenek az ISIL iránt elkötelezett nők *ideiglenes férjei*, akiknek minél több gyermeket szülnek.⁴³

Azokban az országokban, ahol a szélsőséges szervezetek biztonságos menedéket találnak, és a terrorizmus a mindennapi élet része, ott a *társadalmi környezet* is a terrorizmus támogatása felé sodorja a nőket. A patriarchális társadalom által elnyomott nő számára vonzó lehet egy olyan szerep, ahol ő lehet a középpontban, számít, hogy mit tesz, ő irányíthat, a cselekményén múlik emberek élete, valódi tettel járulhat hozzá az ideológia érvényesüléséhez, a szent ügy szolgálatához. Ez az *ágenciaélmény*, a személyes hatóképesség átélése nem elhanyagolható szempont az ilyen helyzetben élő nők személyes pszichológiai motivációinak vizsgálatakor.

Szervezeti dimenzió, a dzsihad feminizációja

Az egyén motivációját befolyásolják annak személyiségjegyei, szubjektív környezete és az adott szervezethez tartozása is. Az egyéni motiváció mellett a terrorszervezetek is rendelkeznek önálló motivációval, amely az adott személyek, csoportok konkrét akciókra történő kijelölésében mutatkozik meg, vagyis a csoportokat a *taktikai* megfontolás, illetve a *lélektani* és a *médiahatás* keltésére irányuló akarat motiválja.⁴⁴

Szervezeti szempontból fontos a gender és a terrorizmus kapcsolata, mert a szélsőséges csoportok és hálózatok stratégiai előnyként alkalmazzák a genderszempontokat mozgósításra és toborzásra, valamint a szervezeti legitimáció erősítésére. A nők alkalmazásában döntő a *meglepetésfaktor*, a *sokkhatás*, ezzel növelik az aszimmetrikus taktikai és a stratégiai *előnyüket*, így az akcióik eredményesebbek lehetnek, mint ha férfiakat alkalmaztak volna. A nők alkalmazásának másik haszna a *nemzetközi média* figyelve.

⁴² Lásd: Europol 2022: 35.

⁴³ SPECKHARD 2023.

⁴⁴ ZSIFKÓ 2008: 3.

A *meglepetésfaktor* a fő oka annak, hogy a terrrorszervezetek egyre több nőt vonnak be a csoportba, hiszen a tapasztalatok alapján a nők nagyobb valószínűséggel jutnak át a biztonsági ellenőrzéseken, mert nem keltenek gyanút. Erre több példát lehet említeni, talán a legismertebb a tamil Danu nevű nő, aki rajongónak adta ki magát, és a célpontja, Radzsiv Gandhi közvetlen közelébe jutva megölte őt.

A női harcosok alkalmazásával függ össze, hogy több konfliktussal érintett országban jelentős probléma a *biztonsági deficit*. A *női állomány hiánya* a biztonsági erőknél olyan nemzetbiztonsági kockázatot teremt, amelyet a terrorcsoportok ki tudnak használni. Globálisan a rendőri erőknél csak 15% a női állomány, Pakisztánban mintegy 2%, Bangladesben kevesebb mint 7%, és Indiában kevesebb mint 8%. A női biztonsági személyzet hiánya azt eredményezi, hogy a női harcosok el tudják rejteni a robbanószereket a ruhájuk alatt, mert biztosak lehetnek abban, hogy nem találkozhatnak női személyzettel, aki megmotozhatná őket.⁴⁵

A szervezetek előnyként használják ki a nők ártatlan státuszát a társadalomban, és ez előnyt jelent a szervezet számára küldetésük teljesítésében. A deviáns nő jellemzőit felnagyítja a média, mert a nő, aki erőszakos cselekményt követ el, vagyis hogy a nő az erőszak képviselője, az teljes mértékben ellentétes a nőiességgel összefüggő elvárásokkal. A sokkhatás mellett a női terrorista óriási médiafigyelmet szerez, ezen keresztül biztosítja a szervezet üzenetének széles körű terjesztését, és eléri a csoport célját.

A terrrorszervezetek előszeretettel toboroznak *különleges képességekkel* rendelkező személyeket, akik be tudnak jutni bizonyos helyszínekre, vagy képzettségük, családi kapcsolataik, illetve fizikai megjelenésük segítségével támogatni tudják a terrrorszervezet célját.⁴⁶ Különleges szakértelemmel rendelkezett Aafia Siddiqui is, akit Lady al-Káida néven ismertek. Valószínűleg logisztikai és technikai támogatást nyújtott az al-Káida részére annak köszönhetően, hogy bombakészítéssel kapcsolatos műszaki és vegyi ismeretekkel rendelkezett. 2008-ban tartóztatták le az amerikaiak, ezt követően több dzsihádistá csoport is követelte a szabadon engedését.⁴⁷ A Sabiha nevű nő több példát is megtestesít. Először is a speciális szakértelme miatt „Mérnök” volt az álneve, mert robbanószer-szakértőként vett részt számos, izraeli állampolgár elleni terrortámadásban, ezenfelül másokat is megtanított robbanóövek és bomba készítésére. Ezért is ítélték el. A másik ok, amiért megtestesíti a fanatista „küldetés-tudatot”, hogy a letartóztatásakor várandós volt, de ez sem akadályozta küldetése teljesítésében.⁴⁸ Ki feltételezné egy várandós nőről, hogy bombákat gyárt? Erre a fa-

⁴⁵ BIGIO–VOGELSTEIN 2019: 8.

⁴⁶ BIZOVI 2014: 20.

⁴⁷ BIZOVI 2014: 39.

⁴⁸ BERKO 2012: 46.

natizmusra utal Christian Lochte⁴⁹ figyelmeztetése: „Akinak kedves az élete, az a női terroristákra lőjön először.” Lochte szerint a női terroristák azért veszélyesebbek, mint a férfiak, mert *érzelmileg elkötelezettebbek* a céljaik iránt.⁵⁰

A női résztvevők számának növekedésével együtt *több női brigád* is működik a terrorszervezeteken belül. Erre egy példa a nőkből álló Hatiba Nuszajbah nevű, mintegy százfős egység Rakkában. A női zászlóalj 2017-ben alakult meg az ISIL nőtagjainak kiképzése céljából. Egy amerikai nő, Allison Fluke-Ekren képezte ki a tagokat automata fegyverek, gránátok és robbanómellények kezelésére. Húsz év büntetést kapott ezért a tevékenységért.⁵¹ Megemlíthető még az ISIL erkölcsrendőrsége, a nőkből álló al-Kansza Brigád is, amelynek a feladata, hogy betartassa a nőkkel a vallási szabályokat.

Annak ellenére, hogy a szervezetek nem adják ki a stratégiai terveiket, a női tagokkal is rendelkező terrorcsoportok jelentős eredményei azt a valószínűséget jelzik, hogy *továbbra is alkalmazni fogják a nőket*.⁵² Az egyre növekvő számú áttért és született muszlim nő toborzásával és önkéntes csatlakozásával a terrorszervezetek *feminizálják a dzsihádot*.⁵³

A nők intézményesített leigázása és abuzálása

Számos szélsőséges csoport stratégiailag és pénzügyileg is hasznot húz *a nők leigázásából és abuzálásából*. Az emberkereskedelmet új tagok szerzésére és a műveletek finanszírozásának eszközeként használják. Nemcsak a toborzással vagy a nők bevetésével kapcsolatos módszereket veszik át egymástól a szervezetek, hanem a pénzszerzéshez *a nők abuzálásának intézményesített gyakorlatát* is. Az ISIL szisztematikusan adja-veszi a jezidi, a keresztény, a síita és még a szunnita nőket és kislányokat is. A szervezet férfiak ezreit toborozza azzal, hogy elrabolt *nőket kínál* feleségnek számukra. Emellett jelentős bevételre tesz szert szexkereskedelemmel, szexrabszolgasággal, valamint *váltáságdíj* követelésével. Az ENSZ becslései szerint csak 2013-ban mintegy 40 millió dollárt szerzett az ISIL a váltáságdíjakból.

⁴⁹ Christian Lochte (1935–1991) a Hamburgi Alkotmányvédelmi Hivatal vezetője volt 1981-től 1991-ig. Támogatta a párbeszéd megkezdését azokkal a terroristákkal, akik korábban a Vörös Hadsereg Frakcióhoz csatlakoztak, azonban már megváltoztak a politikai nézeteik.

⁵⁰ SCHRAUT–WEINHAEUER 2014: 21.

⁵¹ MTI 2022.

⁵² BIZOVI 2014: 58.

⁵³ PEREŠIN 2019: 109.

Ezeket a módszereket más terrorcsoportok is *átveszik* Ázsiában és Afrikában egyaránt. Említhetjük a Tehrik-i-Taliban Pakistan (TTP – Pakisztáni Tálib Mozgalom) csoportot, ahol a nők közvetlen toborzása műveleti tevékenységek végrehajtására a szervezet taktikájának veszélyes, ezzel együtt a dzsihádisták erőszak természetének lehetséges megváltozását jelzi Pakisztánban. A TTP is ki akarja használni a női biztonsági állomány hiányát, hiszen *csak nők vizsgálhatják át a burkát viselő nők ruházatát*. Az ISIL a „franchise-terrorizmus” ékes példája, Pakisztánban is meg akarja alapozni a jelenlétét, ezért a nők toborzásában is megjelenő *versengés* elmélyíti a militáns rivalizálást, amelynek szélesebb körű biztonsági következményei is lehetnek. A kompetitív környezet a *dzsihádisták szervezetek játszóterévé* teszi Pakisztánt, abban versenyeznek, hogy *ki toboroz több nőt, ki robbant többet, és ki szed több áldozatot*.⁵⁴ Észak-Nigériában a BH stratégiai célból rabol el fiatal lányokat, majd bűncselekmények elkövetésére, illetve öngyilkos küldetésbe *kényszerítik* őket. 2014-ben, amikor a terrorszervezet iskolás lányokat rabolt el, szintén azt feltételezték, hogy terrorcselekmények elkövetésére fogják őket alkalmazni. Az ISIL módszeréhez hasonlóan a BH jövedelemszerzés céljából is rabol nőket és lányokat.⁵⁵

Médiadzsihád

Közismert, hogy az ISIL milyen ígéretekkel, milyen hatékonyan és eredményesen alkalmazza a közösségi médiát, különösen a nők toborzására. A médiadzsihád arénájában az ISIL mellett előretört a Fursan al-Tarjuma is. Ez a szervezet minőségi infografikákkal és posztterekkel ábrázolja a dzsihádöt, mint kötelezettséget, és arra ösztönzi a támogatókat, hogy a világ minden részén hajtsanak végre támadásokat. A csoport háttérapparátusa, illetve többnyelvű elérhetősége fellendíti a toborzást, és pénzügyi bevételt eredményezhet, valamint támadásokra ösztönzi akár az autonóm terrorista sejteket, akár az egyéni elkövetőket. *Nehéz fellépni ellene*, mert számos platformon elterjedt, és a propagandisták a világ minden táján megtalálhatók.⁵⁶

Női terrorista sejtek

Ma a nők által vezetett támadások száma növekszik, számos női szélsőséges sejtet számoltak fel az elmúlt években. A két véglet: egy tíz nőből álló csoport, akik

⁵⁴ JADOON–MAHMOOD 2017.

⁵⁵ BIZOVI 2014: 57.

⁵⁶ WEBBER–GAROFALO 2023.

Marokkóban robbanószer készítéséhez használt vegyszereket szereztek be, illetve egy nő, aki a két lányával együtt turisták ellen tervezett támadást Londonban a Nemzeti Múzeumnál.

Az ISIL több tucat nőt *inspirált* arra, hogy a szervezet nevében terrorcselekményeket kövessenek el Európában. A feltételezések szerint egy nőkből álló terrorista sejt számos támadást tervezett Franciaországban, 2016 szeptemberében. A gyanúsítottak főként online radikalizálódtak, és a közösségi média nélkülözhetetlen volt a toborzásukhoz és a tervezéshez. Az ISIL virtuális képviselője irányította a tevékenységüket. A tervezett cselekmények nem valósultak meg, azonban az ISIL arra használta fel a nők elkötelezettségét, hogy megsegényítse a férfiakat, és így terrorcselekmények hullámát *idézze elő* a támogatók között.⁵⁷ Ez az eset is azt támasztja alá, hogy több nyugati nő eleget tesz az ISIL korábbi felhívásának, amely szerint, akik nem tudtak a kalifátus területére utazni, azok annyi *terrorcselekményt kövessenek el a saját környezetükben*, amennyit csak tudnak.⁵⁸

2014 januárja és 2018 áprilisa között 33 különböző összeesküvésben vettek részt nők öt európai országban (Belgium, Dánia, Egyesült Királyság, Franciaország és Németország). Ebben az időszakban az első nőkből álló terrorista sejtet 2014 augusztusában számolták fel. Három tinédzser lány a közösségi médián keresztül tervezgetett öngyilkos merényletet a lyoni zsinagóga ellen. Az első nő, aki sikeresen végrehajtott egy ISIL-hez kötődő támadást, egy 15 éves német–marokkói lány volt, akit hat évre ítélték el, mert leszúrt egy rendőrt Hannoverben.⁵⁹

A terrorista sejtek felszámolása ellenére valószínűnek tűnik, hogy az ISIL folytatni fogja azt a gyakorlatot, hogy *nőket alkalmaz* terrorcselekmények elkövetéséhez Európában. Arra is számítani lehet, hogy növekszik a női terrorista sejtek száma, különösen azért, mert az ISIL 2017 óta nyíltan arra ösztönzi a muszlim nőket, hogy teljesítsék a kötelezettségüket, és *támogassák az ügyet minden fronton*.⁶⁰ Az Europol adatai szerint dzsihádistá terrorcselekmény gyanúja miatt 260 személyt vettek őrizetbe 2021-ben az EU-tagállamokban. Az őrizetbe vett dzsihádistá gyanúsítottak 80%-a férfi volt. Terrortámadás tervezése vagy előkészítése miatt 19 főt tartóztattak le. Az egyéni elkövetők főként a dzsihádistá és a szélsőjobboldali terrorizmushoz, valamint az erőszakos szélsőséghez köthetők.⁶¹

⁵⁷ SIMCOX 2018: 21.

⁵⁸ SZUHAI 2017: 263.

⁵⁹ SIMCOX 2018: 21.

⁶⁰ SIMCOX 2018.

⁶¹ Europol 2022: 26.

AZ EGYÉNI ÉS A SZERVEZETI MOTIVÁCIÓK TALÁLKOZÁSA

Az egyéni és a szervezeti motivációk legeredményesebb találkozása a speciális és hatékony merénylő, az *öngyilkos robbantó* alkalmazásában nyilvánul meg. A közéleti térséggel kapcsolatosan a nyugati átlagember emlékezetébe már a 2000-es évek elején bevésozott az öngyilkos merénylő képe.⁶² 1985 és 2006 között a több mint 220 női öngyilkos merénylő az összes támadás 15%-át hajtotta végre. Ettől az időszaktól kezdve növekedni kezdett a *muszlim női önrobbantók* száma.⁶³ A szakirodalom szerint a nem állami szereplők terrorizmusának globalizációja, illetve a terrorszervezetek hálózatosodása miatt az öngyilkos merénylők száma növekedni fog, ami a női terroristák számának növekedését is jelenti. Ez abból az előnyből is származik, hogy a női önrobbantók könnyebben elkerülik a biztonsági ellenőrzést, a ruházat átvizsgálását. Tamási Erzsébet megfogalmazásában: „terhesnek látszó nők fátyolban, csadorban, nők túsarkúban és kiskosztümben, és robbantanak gyerekek, nagymamák is”.⁶⁴ Vagyis a női önrobbantók *beleolvadnak abba a társadalomba*, amely ellen a támadást elkövetik. Alacsony költséggel, alacsony szintű technikával és alacsony kockázattal járó fegyverek, amelyek *maximalizálják* a pusztítást, és sokkhatást érnek el.⁶⁵ Az öngyilkos robbantó egy *aggyal rendelkező fegyver*, amely alkalmazkodni tud a szituációnak megfelelően, a célpont elérése érdekében. Ez megnehezíti a biztonsági erők munkáját a felderítésben, mert amikor a detonátor valami miatt nem lép működésbe, a terrorista más módszerrel aktiválhatja a pokolgépet. Az önrobbantók felhasználhatnak számos mindennapi szituációt a minél nagyobb pusztítás érdekében. Ez volt látható az IRA⁶⁶ módszerénél, amikor kismamaruha alá rejtették a robbanószerkezeteket, vagy a babakocsiban tolták a bombát a tömegbe. A módszert az iraki nők is átvették, amikor a merénylő beállt a munkára várakozók közé, és ott robbantott.⁶⁷

A női öngyilkos támadások átlagosan *végzetesebbek*, mint a férfiak által elkövetett cselekmények. Öt terrorcsoport vizsgálata alapján megállapították, hogy a nők által végrehajtott robbantás átlagosan 8,4 áldozatot, míg a férfiak által elkövetett cselekmény 5,3 áldozatot követelt.⁶⁸

⁶² CSICSMANN 2008: 91.

⁶³ TAMÁSI 2013: 72.

⁶⁴ TAMÁSI 2013: 22.

⁶⁵ KNOP 2007: 412.

⁶⁶ Irish Republican Army: Ír Köztársasági Hadsereg.

⁶⁷ FARHANA 2005.

⁶⁸ BIGIO–VOGELSTEIN 2019: 4.

Bár a Hamászt konzervatív szervezetnek tartják, az mégis alkalmaz és alkalmazott nőket a propaganda terjesztésére, logisztikai feladatok ellátására, valamint a meglepetésfaktor növelése érdekében öngyilkos merényletek végrehajtására. Ahlam al-Tamimi példája rácáfol azokra a sztereotípiákra, amelyek szerint a nők képviselik a gyengébb nemet, és eredendően békésebbek férfitársaiknál. Ő volt a felelős Izrael történetének egyik leghalálosabb támadásáért, amikor egy időzített eszköz korábbi kudarca miatt *váltott az öngyilkos merényletre*. Al-Tamimi tervezte meg 2001-ben azt a merényletet egy pizzéria ellen, amely 15 halálos áldozatot követelt (köztük nyolc gyermek), és amely során 150 ember sebesült meg. A nő a börtönévei alatt vált *a palesztin ellenállás szimbólumává*, és a Hamász új, női arca lett.⁶⁹

Sokan próbálják megérteni, hogy mi sodorhat az önrobbantásig egy embert. Traumatizált palesztinokkal folytatott interjúk során kiderült, hogy milyen könnyű önként vállalni az öngyilkos küldetést, amikor valaki már lelkileg érzéketlen a poszttraumás stressz-szindróma (PTSD) miatt. Egy interjúalany így fogalmazott: „Már csak egy kis lépést kell tenni, ha már úgyis halottak vagyunk.” Utalva arra, hogy amikor folyamatos traumát, bombázást, erőszakot tapasztal egy PTSD-ben szenvedő, annak a mártírium ideológiája egyfajta *lelki elsősegélyként* szolgálhat.⁷⁰

Az öngyilkos merényletek nemcsak a félelmet ültetik el az emberekben, hanem figyelmet irányítanak a konkrét ügyre. A női öngyilkos robbantók azonnali *médiafigyelmet* kapnak: „CNN-faktor”.⁷¹ Ugyanúgy szenzációt keltenek, mint ahogyan Charlotte Corday esetében történt. A női önrobbantók mélyebb üzenete, hogy a terrorizmus már több, mint egy járulékos jelenség, *a felkelők körülöttünk vannak*.

2014-ben, az iskolás lányok elrablása után a BH széles körű kampányt indított a női öngyilkos robbantók alkalmazásával kapcsolatban. A BH nőtagjai 2014 és 2018 között 1200 embert öltek meg, több mint 450 nő és kislány követett el öngyilkos merényletet. A BH női öngyilkos robbantóinak közel egyharmada kiskorú. A nők által elkövetett támadások nemcsak mennyiségben, hanem súlyosságukban is növekedtek. Nigériában a leghalálosabb incidens 2018-ban történt, amikor három női robbantó húsz embert ölt meg a zsúfolt piacon.⁷²

⁶⁹ BIZOVI 2014: 44.

⁷⁰ SPECKHARD–SHAJKOVCI 2017.

⁷¹ FARHANA 2005.

⁷² BIGIO–VOGELSTEIN 2019: 4.

Hősnők és mártírnők

Az öngyilkos robbantók embereket ölnek, mégis *hősként* tisztelik őket a szélsőséges csoportok, mert ezzel erősíthetik a kollektív önazonosság érzését annak ellenére, hogy a csoportok gyakran cserélgetik a nevüket, vezetőiket, szövetségeseiket, stratégiájukat, módszereiket és platformjukat.⁷³ Fiatal lányok az öngyilkos robbantókat ábrázoló poszterek között nőnek fel, akikre felnéznek és akiket csodálnak. Wafa Idris, az első palesztin öngyilkos robbantó az izraeli–palesztin konfliktusban, az al-Aksza mártírjainak brigádját képviselte, és a lányok számára példaképpé vált. A csodálat és a mártírium (shahadat) hangsúlyozása fiatal korban elősegíti a tisztelet *átalakulását* elkötelezettséggé hasonló terrorcselekmények elkövetése iránt.⁷⁴ A másik ikon, aki 1985-ben az ellenállási mozgalomban, 19 évesen választotta az önrobbantást, egy libanoni keresztény nő, Loula Abboud volt.⁷⁵

A terrorizmus lehetséges megelőzésénél érdemes figyelembe venni azt is, hogy a szélsőséges csoportok gyakran hivatkoznak múltbeli *dicsőségeikre* annak érdekében, hogy fenntartsák állandóságukat, azt a hitet, hogy közösségük nem mulandó. Ma is felhasználják a mártír női öngyilkos merénylők fényképeit, példaképként állítják őket az újabb generációk elé, nevük tovább él a róluk elnevezett létesítmények miatt, illetve a TTP által 2017-ben indított angol nyelvű magazin is megörökíti névadója, egy muszlim női harcos, Sunnat-e-Khula emlékét.⁷⁶

A jelenlegi támadások és a szimbolikus történelmi dátumok közötti kapcsolat segítheti a döntéshozókat annak megértésében, hogy a szélsőségesek hogyan *kapcsolják össze* az ideológiájukat és az akcióikat a történelmi eseményekkel és mozgalmakkal a hitelességük fenntartása és erősítése érdekében. Az ilyen kapcsolatok elemzéséhez *a mesterséges intelligencia* alkalmazása is fontos eszköz lehet.⁷⁷

ÖSSZEFOGLALÁS

A társadalom ritkán kapcsolja össze a nőket vagy a kislányokat a terrorizmussal, ezért a terrrorszervezetek *előnyükre fordítják* a társadalmi sztereotípiákat. A *feminizálódó dzsihádban* a nőket egyre inkább bevonják a terrorista szervezetek, főként azért, mert saját döntésük alapján csatlakozni akarnak, valamint azért, mert hatékonyan

⁷³ WINKLER et al. 2023: 5.

⁷⁴ BIZOVI 2014: 27.

⁷⁵ FARHANA 2005.

⁷⁶ JADOON–MAHMOOD 2017.

⁷⁷ WINKLER et al. 2023: 20.

hajtják végre a terrorcselekményeket. A konfliktusokat hordozó országokban a női rendvédelmi állomány hiányából adódó biztonsági deficit *nemzetbiztonsági kockázatot* idéz elő, amit a terrorcsoportok kihasználnak. A nők többsége logisztikai és támogató szerepet játszik, azonban többen részt vesznek a műveletek végrehajtásában is. Ez utóbbi esetek nagyobb *médiafigyelmet* kapnak, mint a csak férfitársaik által elkövetettek. A terrorista szervezetek a női elkövetők felé irányuló nyilvánosság figyelmét az előnyükre tudják fordítani, mert *terjeszteni tudják az ideológiájukat*.

A nők aktív részvétele a militáns és terrorista szervezetekben hosszú történelmi múltra tekint vissza, azonban lényegesen növekedett és *a figyelem középpontjába került* az ISIL iraki, szíriai és líbiai tevékenysége miatt. A korábbi évek jelensége, a nyugati nők migrációja a kalifátus területére, az ISIL területvesztésének következtében mára több ezer, közel-keleti táborokban *várakozó nőt és gyermeket* eredményezett, akik közül sokan a hazatérésükre várakoznak. A származási országoknak azonban *nincs egységes stratégiájuk* a nők és a gyermekek visszafogadásával, az igazságszolgáltatással és a rehabilitációjukkal kapcsolatban. A csatlakozásra kényszerített nők *önkéntes maradása vagy önkéntes visszatérése* a terrorcsoportokhoz rámutat arra, hogy a patriarchális társadalom kulturális hagyományait sokszor *felülműlják* a terrorszervezetek által biztosított gazdasági, oktatási lehetőségek, *a nők sokszor nagyobb szabadságot kapnak* a szervezettől, mint a konzervatív társadalomtól.

A nők a jövőben is szerepet fognak játszani a terrorizmusban azok miatt a taktikai, műveleti és stratégiai előnyök miatt, amelyekkel hatékonyabbá tudják tenni a terrorista szervezeteket. A nők részvétele exponenciálisan növeli az incidensek veszélyét, a médiaérdeklődést, valamint a célállamokra irányuló pszichológiai hatást. Szervezeti szempontból a nők ágenciája a jövőben jelentősen erősödhet, *hatóerejükkel befolyásolhatják* a csoportok működését. Szerepet fognak játszani a terrorizmusban támogatóként a háttérben, alvó sejtekben, *feláldozható önrobbantóként*, vagy vezető szerepben.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- AL-SHAMI, Salma – ROBBINS, Michael – BAMPTON, Zach (2023): *Women's Rights and Roles during the COVID-19 Pandemic*. Online: <https://doi.org/10.7560/326527-014>
- BARTKÓ Róbert (2011): *A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései*. Győr: Universitas – Győr.
- BERKO, Anat (2012): *The Smarter Bomb: Women and Children as Suicide Bombers*. Lanham: Rowman and Littlefield.
- BIGIO, Jamille - VOGELSTEIN, Rachel (2019): *Women and Terrorism: Hidden Threats, Forgotten Partners*. Council on Foreign Relations. Online: <http://www.jstor.org/stable/resrep21428>

- BIZOVI, Olivia M. (2014): *Deviant Women: Female Involvement in Terrorist Organizations*. Thesis for Master of Science. Erie (Pennsylvania): Ridge School for Intelligence Studies and Information Science Mercyhurst University.
- BLOOM, Mia (2011): *Bombshell: Women and Terrorism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. Online: <https://doi.org/10.9783/9780812208108>
- BLOOM, Mia - LOKMANOGLU, Ayse (2020): From Pawn to Knights: The Changing Role of Women's Agency in Terrorism? *Studies in Conflict and Terrorism*, 46(4), 399–414. Online: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2020.1759263>
- CRAIN, R. Kim – DALY, Sarah A. (2005): *Women as Terrorists: Mothers, Recruiters, and Martyrs*. Santa Barbara: Praeger Security International.
- CSICSMANN László (2008): *Islám és demokrácia a Közel-Keleten és Észak-Afrikában*. Budapest–Pécs: Dialóg Campus.
- FARHANA, Ali (2005): Muslim Female Fighters: An Emerging Trend. *Terrorism Monitor*, 3(21). Online: <https://genderandsecurity.org/projects-resources/research/muslim-female-fighters-emerging-trend>
- GARDNER, Elizabeth (2007): Is There Method To The Madness? Worldwide Press Coverage of Female Terrorists and Journalistic Attempts to Rationalize their Involvement. *Journalism Studies*, 8(6), 909–929. Online: <https://doi.org/10.1080/14616700701556799>
- JADOON, Amira – MAHMOOD, Sara (2017): *Militant Rivalries Extend to Female Recruitment in Pakistan*. Combating Terrorism Center. Online: <https://ctc westpoint.edu/ctc-perspectives-militant-rivalries-extend-to-female-recruitment-in-pakistan/>
- KNOP, Katharina von (2007): The Female Jihad: Al Qaeda's Women. *Studies in Conflict and Terrorism*, 30(5), 397–414. Online: <https://doi.org/10.1080/10576100701258585>
- MAHAN, Sue – GRISET, Pamala L. (2008): *Terrorism in Perspective*. Thousand Oaks: Sage.
- MTI (2022): Az Islám Állam női zászlóalját vezette egy amerikai nő, most börtönbüntetéssel sújtják. *Portfolio*, 2022. november 2. Online: <https://www.portfolio.hu/global/20221102/az-islam-al-lam-noi-zaszloaljat-vezette-egy-amerikai-no-most-bortonbuntetessel-sujtjak-576067>
- PEREŠIN, Anita (2019): The Role of Women in Post-IS Jihadist Transformation and in Countering Extremism. In PEKTAS, Serafetti – LEMAN, Johan (szerk.): *Militant Jihadism: Today and Tomorrow*. Leuven University Press, 101–122. Online: <https://doi.org/10.2307/j.ctvq2vzmt.9>
- SCHRAUT, Sylvia – WEINHAEUER, Klaus (2014): Terrorism, Gender, and History – Introduction. *Historical Social Research/Historische Sozialforschung*, 39(3), 7–45.
- SIMCOX, Robin (2018): The 2016 French Female Attack Cell: A Case Study. *CTC Sentinel*, 11(6). Online: <https://ctc westpoint.edu/2016-french-female-attack-cell-case-study/>
- SPECKHARD, Anne (2023): *ISIS Women Using 13-Year-Old Boys as Sex Slaves To Breed New Fighters*. International Center for the Study of Violent Extremism (ICSVE). Online: <https://www.icsve.org/isis-women-using-13-year-old-boys-as-sex-slaves-to-breed-new-fighters/>
- SPECKHARD, Anne – ELLENBERG, Molly D. (2020): ISIS in Their Own Words. *Journal of Strategic Security*, 13(1), 82–127. Online: <https://doi.org/10.5038/1944-0472.13.1.1791>
- SPECKHARD, Anne – SHAJKOVCI, Ardian (2017): Beware the Women of ISIS: There Are Many, and They May Be More Dangerous Than the Men. *The Daily Beast*, 2017. augusztus 21. Online: <https://www.thedailybeast.com/beware-the-women-of-isis-there-are-many-and-they-may-be-more-dangerous-than-the-men>

- SUTTEN, Marne L. (2009): *The Rising Importance of Women in Terrorism and the Need to Reform Counterterrorism Strategy*. Kansas: School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College Fort Leavenworth.
- SZEKELY, Ora (2023): Exceptional Inclusion: Understanding the PKK's Gender Policy. *Studies in Conflict and Terrorism*, 46(4), 433–450. Online: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2020.1759265>
- SZEMÁN László János (2023): Kiadjuk Brüsszelnek a belga–marokkói terroristanőt. *Magyar Nemzet*, 2023. január 6. Online: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2023/01/kiadjuk-brusszelnek-a-belga-marokkoi-terroristanot>
- SZUHAI Ilona (2016): A terrorizmus női vonala. In Hautzinger Zoltán (szerk.): *A migráció bűnügyi hatásai*. Budapest: A Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozata, 167–177.
- SZUHAI Ilona (2017): Terrorism, Migration and Women. In KISS, Álmos Péter (szerk.): *Asymmetric Warfare Conflict of the Past, The Present, and the Future*. Budapest: Ludovika, 259–269.
- TAMÁSI Erzsébet (2009): *Sztereotípiák virágzása: a média és a női terroristák*. Budapest: Média kutató.
- TAMÁSI Erzsébet (2013): *Terrorista nők*. Budapest: Rejtjel.
- TEZCÜR, Güneş Murat (2016): Ordinary People, Extraordinary Risks: Participation in an Ethnic Rebellion. *American Political Science Review*, 110(2), 247–264. Online: <https://doi.org/10.1017/S0003055416000150>
- WEBBER, Lucas – GAROFALO, Daniele (2023): *Fursan al-Tarjuma Carries the Torch of Islamic State's Media Jihad*. Global Network on Extremism & Technology. Online: <https://gnet-research.org/2023/06/05/fursan-al-tarjuma-carries-the-torch-of-islamic-states-media-jihad/>
- WINKLER, Carol et al. (2023): *MENA Based, Far right and Far Left Extremist Groups: A Date Based Analysis*. London: Global Network on Extremism & Technology.
- ZSIFKÓ Mariann (2008): A terrorista profilja. *Biztonságpolitika: Biztonságpolitikai Szakportál*. (1), 1–8.

Egyéb források

- Europol (2022): *European Union Terrorism Situation and Trend Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.